

کتابهای تازه

معرفی کتاب

یزد
در اسناد
امین الضرب

O تألیف: دکتر اصغر مهدوی؛ ایرج افشار

O ناشر: فرهنگ ایران زمین، تهران، ۱۳۸۰

O محمدرسول دریاگشت

طول تاریخ همواره به امور بازرگانی و پیشه‌وری و کارخانه‌داری اشتغال داشتند که بررسی این بحث خود جذاب است. نگاهی به فهرست اعلام کتاب و آشنایی با اسامی ملک‌التجارها، معین‌التجارها، امین‌التجارها، ناظم‌التجارها و صراف‌های متعدد، گویای گسترش امور بازرگانی در این منطقه است. در این کتاب ۵۸۰ صفحه‌ای که به قطع وزیری و به صورت بسیار زیبا و با سرمایه آقای حسین بشارت فرد نیکوکار یزدی عرضه شده، نحوه سندپردازی، تنظیم و طبقه‌بندی اسناد، طریقه ارائه آنها و تقسیم‌بندی و تفکیک نمودن موضوعی اسناد به صورت منطقی و استاذانه به وسیله آقای ایرج افشار صورت گرفته و برای افرادی که به این فن آشنایی و شناخت ندارند، نمونه بسیار خوب و روشمندی است تا این کتاب را ملاحظه کنند و به علم ناشناخته طبقه‌بندی اسناد به خوبی آگاه شوند. سودمندی انتشار چنین اسناد محلی و مملکتی که دارای اهمیت اجتماعی و تاریخی است قابل تقدیر است. تنظیم و تبویب این اثر که ملامال از اطلاعات مفید اجتماعی عصری است، اصولی و بر طبق روش صحیحی صورت گرفته است. تعدادی عکس و سند در ارتباط با مطالب کتاب، و نیز فهرست راهنمای چهارگانه که فهرست اشخاص و اماکن، اصطلاحات و نام اقوام و طوایف و کالاها در آن مندرج است مکمل این کتاب معتبر و سودمند است.

است. هر گروه از اسناد و نامه‌ها به موضوع خاصی می‌پردازد. ایشان نحوه شکل‌پذیری و طریقه طبقه‌بندی اسناد را به وضوح در مقدمه شرح داده است.

اسناد در ۱۳ بخش ابتکاری تقسیم شده که نام بخش‌ها یا مدخل‌ها به این قرار است: معرفی نویسندگان نامه‌ها، اشخاصی که در نامه‌های یزد از ایشان یاد شده است، شهر و ایام در نامه‌ها، آب و آبیاری، ملک و ملکداری، تجارت و پول، رسائل موصلات، سراهای تجارته، گمرک، مالیات و تحویلخانه، مباحث اجتماعی، کالاها و مال‌التجاره، و بالاخره اوزان و مقادیر. این بخش‌ها که نام برده شد هر یک در واقع موضوع کلی است که بعد به موضوعات جزئی‌تر تقسیم شده است. مثلاً در باب تجارت و پول به مسائل ضرابخانه، صرافی، پول، برات و خزانه - یا در بخش کالاها و مال‌التجاره به تمامی کالاهایی که در معاملات مورد معامله واقع می‌شده، و همچنین در بخش مباحث اجتماعی به ۱۵ مورد مختلف که مرتبط با این مقوله است به تفکیک شرح داده شده مانند اجرای عدالت توسط حکومت عرفی و شرعی، خلعت و مسائل متفرقه حکومتی، زندان و محبس، ساختمان و مصالح آن، بنا و عمله و نیز بست‌نشینی و غیره.

اصطلاحات خاص یزدی‌ها در آن عهد و نحوه‌گذران زندگی مردم، مشارکت آنان در امور روزمره، وضع معیشتی مردم و بسیاری مباحث دیگر بازگو می‌شود که بسیار جالب‌توجه و شیرین و دارای اهمیت است. اساساً اهالی شریف یزد در

کتاب حاضر گزیده‌ای است از مندرجات نامه‌های نمایندگان طرف معاملات و بازرگانان مقیم شهرستان یزد با حاج محمدحسن امین‌الضرب اول (معروف به کمپانی) و فرزندش حاج حسین امین‌الضرب دوم مربوط به دورانی که این دو شخصیت معروف طی سال‌های ۱۲۸۸ تا ۱۳۳۰ قمری در قید حیات بوده‌اند و حدود ۴۲ سال تاریخی را دربرمی‌گیرد. از جهت مسائل اجتماعی و امور بازرگانی، نحوه ملکداری، مشکلات آبیاری، موضوع بانک و بانکداری، امور صرافی، حمل و نقل، چگونگی امور گمرکی، وضع راه‌ها و مشکلات ارتباطات و شناخت و آشنایی با بسیاری موضوعات دیگر اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. این اسناد و نامه‌ها همچنان نزد آقای دکتر اصغر مهدوی، استاد بازنشسته دانشگاه تهران و فرزند حاج حسین آقا امین‌الضرب جزو اسناد خانوادگی نگاهداری می‌شود. البته برای آگاهی محققان و تاریخ‌نگاران لازم بود این اسناد که تاکنون حفظ شده است و ارزش یگانه‌ای دارد منتشر شود.

خصیصه دیگر این مجموعه کم‌نظیر نحوه طبقه‌بندی اسناد به صورت منطقی و اصول علمی است که استاد ایرج افشار که خود متخصص بی‌مانند حفظ و نگاهداری اسناد است آن را به صورت دلپذیری عرضه نموده است. ایشان پس از مدت‌ها صرف وقت، این اسناد را به موضوعات متنوع و مختلف تقسیم نموده و از جهات متعدد و صورت‌های گوناگون به آنها شکل داده و در گسترش آن که بسیار مفید خواهد بود کوشیده